

Hoe een Gemerts museum zou kunnen zijn

In "Gemerts Heem" nummer 31 vertelde ik het een en ander over het heemmuseum te Heist-op-den-Berg in de Belgische Kempen, dat naar zijn mening een voorbeeld zou kunnen zijn voor andere plaatselijke musea. In dit artikel wil ik wat dieper ingaan op de inhoud van een dergelijk museum - men mag het ook oudheidkamer noemen als men wil -, zoals dat in Gemert verwezenlijkt dient te worden.

Daar in de opsomming van de afdelingen in het museum van Heist-op-den-Berg geen systeem zit en bovendien zuiver plaatselijke omstandigheden een rol spelen en zelfs het karakter van een dergelijke verzameling kunnen bepalen, zal ik voor Gemert een andere volgorde gebruiken en een aangepaste indeling trachten te geven.

In een Gemerts museum zou men het volgende kunnen aantreffen:

1. De praehistorie;
2. De staatkundige geschiedenis;
3. De kerkelijke geschiedenis;
4. De ontwikkeling der dorpen;
5. Gebouwen;
6. Verenigingen en organisaties;
7. Volksgebruiken;
8. Volksdevoties;
9. Beroepen en ambachten;
10. Sport en spel;
11. Klederdracht;
12. Bekende plaatsgenoten;
13. In en om het huis.

Als we bekijken, wat in elk van de genoemde twaalf afdelingen een plaats kan vinden, is het onmogelijk om volledig te zijn. Een greep uit de mogelijkheden zal al bewijzen, dat plaatsgebrek een groot probleem kan worden.

Onder 1. kan men vinden de opgegraven voorwerpen, tekeningen en maquettes van de situatie, rapporten over onze praehistorie en overzichten, zoals we die zagen op de tentoonstelling, die indertijd in het gemeentehuis werd gehouden.

Onder 2. kunnen we kaarten en plattegronden plaatsen van de ligging van Gemert in het geheel van Brabant en een overzicht van de Gemertse geschiedenis vergeleken bij de bekende vaderlandse geschiedenis met jaartallen. De rol van de Heren van Gemert en de Duitse Orde zal hierbij tot uiting komen. Copieën van archiefstukken kunnen het geheel aanvullen.

Onder 3. zien we een overzicht van de wording der parochies vanaf het begin tot heden, de kerkelijke indeling in de bisdommen en de plaats van Gemert in de tijd van de reformatie en daarna.

Onder 4. zal men eveneens gebruik moeten maken van kaarten, maar ook de dorpsgezichten op prentbriefkaarten zullen hier belangrijk zijn. Een korte geschiedenis van de verschillende dorpskernen in de gemeente is hier op zijn plaats. Straat- en veldnamen, de ontginning van de Peel en de bewoning is hier belangrijk.

Onder 5. komen de historische en andere gebouwen aan de baart. We noemen het kasteel, de kapel van Esdonk, de kerken, oude boerderijen, de molens, de "keskes", oude gevels en onderdelen van gebouwen, die in maquettevorm of in foto getoond kunnen worden.

Onder 6. krijgen de verenigingen en organisaties een plaats, waarbij gedacht kan worden aan gilden, missie-naaikring, lieve-vrouwen-broederschap, Ambrosiusgilde, sportorganisaties, St. Severusgezelschap, H. Kindsheid, H. Familie, Mariacongregatie, Derde Orde, handboogschutterij, kerkkoor, harmonie en fanfare, toneelgezelschappen, brandweer en vele andere.

Onder 7. (de volksgebruiken) denk ik aan de viering van de kermis, driekoningen, het sinterklaasfeest, passen met eieren eten, eieren verstoppen, klokken uit Rome (wat wellicht alleen in tekst overgebracht kan worden), vastenavond, carnaval, "alle kinderen" feest toffelen, gebruiken bij geboorte, trouwen (het "schieten"), overlijden ("hoedjesmakers").

Onder 8. treffen we aan de gebruiken in de kerk, de processie naar Handel, rog palmen, "souvenirs" uit Kevelaar, bidprentjes, heiligenplaten en -prentjes, wijwaterbakjes met palmtakje, beelden al dan niet onder de stolp, het alziend oog, rozenkrans en kerkboek.

Onder 9 wordt onze aandacht gericht op alle mogelijke beroepen in de ruimste zin. Dit zal de grootste afdeling worden. Wij noemen de boer met zijn diverse nevenwerkzaamheden en onderdelen van het bedrijf; dorsen, maaien, zaaien, boteren, vlas bewerken etc., de wever de klompenmaker en de schoenmaker, de smid en de timmerman, de hoefsmid, de kuiper, de strodekker en de slachter, de bierbrouwer, de peelwerker. Hierbij horen misschien ook de winkel met snoepflessen en weegschaal het café met toebehoren en de school met de griffel en lei, bord van aap, roos, mies en de schoolbank. Bezigheden, die soms wel soms niet als beroep golden, zoals; spinnen, breien (denk aan breischeden), maken en wassen van mutsen, jagen, vogeltjes vangen, bijenteelt, manden maken en stoelmatten, cichoreiteelt, sigarenfabricage en de teelt van tabak (in de oorlog). Turf steken, mutsert opmaken, klompen lappen met stukken leer en "peggen" en het witten van de muur, allemaal zaken, die de belangstelling verdienen. Alleen al van het boerenbedrijf kan men een groot aantal voorwerpen ten toon stellen: grote zoals de hoogkar, de "erdkaar", ploegen en eggen, de wanmolen, de dorsmanege, kleinere zoals de kruiwagen, wan, dorsvlegels, korenschoep en vat, zeis zicht met pikhaak, "krabzeisie", zaaikorf en reek.

Onder 10. vinden we het jensen, knikkeren, "stinke döppen", touwtje springen (met de diverse liedjes, die er bij gezongen worden), hinken, kaartspelen, met de hoepel spelen, beugelen en andere spelen voor groot en klein.

Onder II. de gehele klederdracht met muts, neuzik scholluk, rokken en klompen, pet, boezeroen, hemdrek klepbroek en slabbetje.

Onder 12. zien we lijsten van pastoors, burgemeesters, commandeurs, artsen, notarissen, schoolmeesters zouaven, dominees, kunstenaars en gemeenteambtenaren, met portretten of foto's en persoonlijke attributen, voorzover aanwezig.

Onder 13 vinden we tenslotte alles, wat in en om het huis te vinden is, de inrichting van den herd, de kamer en de geut, met de bedstede, de kelder en de opkamer.

alle gebruiksvoorwerpen als vorken en lepels, de olielampen en de zwavelstokken, de schouw en de plattebuis-kachel, de put met het puthout en de pomp met **zwengel**. We zien de grote stoel (de zeurg) en de witgeschuurde tafel. Hier kan men alles bezoeken - en daarom is dit de laatste afdeling, rustig uitrusten en een tas koffie gebruiken. Misschien ook wel brandewijn met suiker, als de gelegenheid zich voordoet.

Aan het eind van deze rondgang (op papier) ontkomt men er niet aan zich te realiseren, dat het opzetten van een dergelijk museum een kolossaal werk is en dat het verzamelen een grote samenwerking en vindingrijkheid zal vorderen. Toch zal iedereen het met mij eens zijn, dat een dergelijke verzameling een zo groot goed is, dat het zeker de moeite loont. Als men begint, kan het geheel groeien. Elke dag gaan er bovendien zaken verloren, die in dit geheel passen. Daarom stel ik voor om, als het enigszins kan nu te beginnen, niet alleen met verzamelen maar ook met het tentoonstellen, al zou het maar een uur in de week zijn. Er zijn natuurlijk problemen, bijvoorbeeld de ruimte, maar als men wil, is er zeker een weg. Wie zal de kat de bel aanbinden?

.A.van der Wijst

Archeologische vondsten in de omgeving

Volgens persberichten werden in Erp (in de buurtschap Hoek) in een zandafgraving grote fragmenten gevonden van middeleeuws aardewerk en verder een aantal voorwerpen uit de midden-steentijd. Ook Romeins aardewerk werd hier gevonden.

In Dinther trof men (eveneens in een zandafgraving) een aantal scherven aan van kruiken uit de Romeinse tijd en wel bij de gemeentegrens langs de weg Dinther-Veghel.

In Geldrop vonden leden van de heemkundekring aldaar een zestal drinkwaterputten van boomstammen. Ze dateren waarschijnlijk uit de 9-de of 10-de eeuw.